

*УДК 351.72

Полінкевич О.М., д.е.н., професор

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ФІНАНСОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ НА БЮДЖЕТ ФОНДУ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ЧЕРЕЗ ЗНИЖЕННЯ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ

В статті зазначено, що навантаження на бюджет фонду соціального страхування зростає. Описано групи фізичної активності, серед яких виділено працівників переважно розумової праці, дуже легка фізична активність; працівників зайнятих легкою працею, легка фізична активність; працівників середньої тяжкості праці, середня фізична активність; працівників важкої фізичної праці, висока фізична активність; працівників особливо важкої фізичної праці, дуже висока фізична активність. Визначено, що найчисельнішою є група працівників, зайнятих легкою фізичною активністю. Визначено коефіцієнт навантаження на ФСС за групами та фізичною активністю. Запропоновано заходи щодо зменшення навантаження на ФСС через підвищення фізичної активності.

Ключові слова: фінансове навантаження, бюджет, Фонд соціального страхування, фізична активність, тимчасова непрацездатність.

Polinkevych O.

FINANCIAL LOAD ON THE BUDGET OF THE SOCIAL INSURANCE FUND, BY DECREASING THE PHYSICAL ACTIVITY OF THE POPULATION

The article states that the burden on the budget of the social insurance fund is increasing. The groups of physical activity are described, among which the workers of mainly mental work, very light physical activity are distinguished; employees engaged in light work, light physical activity; workers of moderate labor, average physical activity; workers of heavy physical labor, high physical activity; especially hard workers, very high physical activity. It is determined that the largest number is the group of employees engaged in light physical activity. The FSS load factor by groups and physical activity is determined.

According to the World Health Organization, nearly a third of the population (27.5% or one in four inhabitants of the Earth) is lacking in physical activity. Given the complex nature of the financial burden, the multifaceted nature of its substantive content, as well as the lack of sound approaches to assessing and determining the impact of motor activity on the health of the population and reducing payments for temporary disability, there is a need to study the financial burden on the Social Insurance Fund (FSS) decrease in physical activity of the population of Ukraine. Outside of research, there are many controversial and relevant questions about this problem. Therefore, we consider it necessary to concentrate our attention and substantiate the author's position on this issue.

* Полінкевич О.М.

The burden on the FSS tended to increase due to the increase in temporary disability payments, which accounted for the largest share in the cost structure. The cost index for the FSF by groups of payments was calculated as the weighted average of payments by the number of insured events. The increase in this indicator indicates an increase in the level of burden on the budget of the FSS. In the dynamics there was an increase in the number of persons who engage in physical education by 13.3%. The FSS load factor for physical activity was calculated as a weighted amount of the cost of the fund to the number of persons engaged in physical culture. Its growth is a negative trend, as it testifies to the lack of physical activity of the population and the growth of financial burden on the FSF. Accordingly, we propose to develop at national and regional level a set of measures that would help reduce the burden on the budget of the FSF. These include an increase in programs that would be funded for the development of physical education. One of them may be the organization of physical culture classes at enterprises, establishments and institutions, and additional stimulation of economically active population for increased physical activity.

Keywords: financial burden, budget, Social Insurance Fund, physical activity, temporary disability.

Полинкевич О.Н.

ФИНАНСОВАЯ НАГРУЗКА НА БЮДЖЕТ ФОНДА СОЦИАЛЬНОГО СТРАХОВАНИЯ ИЗ-ЗА СНИЖЕНИЯ ФИЗИЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ НАСЕЛЕНИЯ

В статье указано, что нагрузка на бюджет фонда социального страхования растет. Описаны группы физической активности, среди которых выделено работников преимущественно умственного труда, очень легкая физическая активность; работников занятых легким трудом, легкая физическая активность; работников средней тяжести труда, средняя физическая активность; работников тяжелого физического труда, высокая физическая активность; работников особенно тяжелого физического труда, очень высокая физическая активность. Определено, что наиболее многочисленной является группа работников, занятых легкой физической активностью. Определен коэффициент нагрузки на ФСС по группам и физической активностью. Предложены меры по уменьшению нагрузки на ФСС за повышения физической активности.

Ключевые слова: финансовая нагрузка, бюджет, Фонд социального страхования, физическая активность, временная нетрудоспособность.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Зв'язок багатьох хвороб та малорухливості було встановлено ще в 50-х роках минулого століття. Тоді було проведено велике дослідження з водіями та кондукторами лондонських автобусів. Виявилось, що водії мали у 2 рази більші ризики серцевого нападу, ніж кондуктори. Зв'язок був очевидним – тривале сидіння негативно впливає на здоров'я [2]. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, майже третина населення (27,5% або кожен четвертий житель Зем-

лі) відчуває нестачу фізичної активності. ВООЗ проаналізувала 358 опитувань, проведених з 2001 до 2016 року, кількість опитаних - 1,9 млн осіб. Усього малорухомими є 1,4 млрд дорослих жителів Землі, при цьому 31,7% жінок не вистачає фізичної активності в порівнянні з 23,4% чоловіків. Відзначається, що громадяни бідних країн більш ніж у два рази активніше, ніж жителі країн з високими доходами. Найбільш неактивні мешканці проживають в Кувейті (67%), в США і Великій Британії малорухомими є 40% і 35,9% населення відповідно. У Китаї від нестачі фізичної активності страждають 14,1% жителів, а Уганда є найбільш енергійною країною, в якій малоактивні 5,5% населення [3; 8]. Велика кількість досліджень підтверджує користь руху та шкоду від надмірного сидіння. Особливо багато досліджень з'явилося в останні роки – коли надмірне сидіння стало мало не звичним способом життя для багатьох з нас через сповільнення обміну речовин, що впливає на нашу здатність регулювати рівень цукру в крові, метаболізувати жири, негативно впливає на тиск та послаблює м'язи і кістки. Все це разом має негативні наслідки для здоров'я – від появи надмірної ваги до серйозних хвороб внутрішніх органів. Відповідно до цього зростає кількість днів непрацездатності та навантаження на Фонд соціального страхування від нещасних випадків. Зважаючи на це варто приділити увагу визначенню шляхів зменшення фінансового навантаження на бюджет Фонду соціального страхування від нещасних випадків.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Значимий внесок у формування національної концепції соціального страхування зробили В.Д. Базилевич, Н.М. Внукова, О.А. Грішнова [6], С.С. Осадець, С.І. Юрій та ін. Теоретичноприкладним аспектам страхового захисту громадян від нещасних випадків присвятили свої роботи вітчизняні дослідники: Ю.П. Гришан, О.М. Залетов, Г.М. Третьякова та ін. Питання розбудови ефективних систем соціального страхування, включаючи страхування від нещасних випадків, знайшли своє відображення в роботах таких зарубіжних авторів як Ф. Елліс [12], П. Фокс., Г. Хазелл, Н. Нікуліна [9], G.Girunig [1], P. Hall [1], Цьось В.А., Бергер Юзеф, Сабіров О. [11] та ін.

Проте в їхніх роботах проводилося дослідження лише окремих аспектів, які стосуються соціального страхування від нещасних випадків. Проте до сьогодні відсутній комплексний підхід до

визначення фінансового навантаження на бюджет фонду через зниження рухової активності населення.

Цілі статті. Враховуючи складну природу фінансового навантаження, поліаспектність його змістовного наповнення, а також відсутність виважених підходів до оцінювання та визначення впливу рухової активності населення на стан здоров'я населення та зменшення виплат за тимчасовій непрацездатності, виникає необхідність дослідження фінансового навантаження на фонд соціального страхування (ФСС) через зниження фізичної активності населення України. Поза дослідженнями вчених залишається багато суперечливих і водночас актуальних питань щодо цієї проблеми. Тому вважаємо необхідним сконцентрувати увагу і обґрунтувати авторську позицію щодо цього питання.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Низька фізична активність населення як розвинених, так і інших країн світу обходиться світовій економіці приблизно 67,5 млрд дол. на рік. Вчені оцінювали витрати на підтримку здоров'я, підірваного низькою фізичною активністю, збиток від зниження продуктивності праці і тривалість життя з поправкою на роки можливої інвалідності. Близько 58,8 млрд дол. представляють витрати, пов'язані з охороною здоров'я, ще 13,7 млрд дол. – втрати продуктивності праці. Більше 40% загальної суми (27,8 млрд дол.) припадає на США. У країнах, що розвиваються, економічний збиток значно менший, ніж у розвинених, однак жителі держав з низьким рівнем доходів на душу населення частіше страждають від різних захворювань, пов'язаних з малорухливим способом життя. З основних захворювань, які є результатом малорухомості (проблеми серцево-судинної системи, цукровий діабет 2-го типу, рак грудей і кишківника), найбільш «дорогим» був визнаний діабет – 37,6 млрд дол. (55,7%) загальносвітового економічного тягаря або 70% прямих медичних витрат. В дослідженні були розглянуті дані з 142 країн, в яких проживають 93,2% світового населення [8]. У табл. 1 подано групи працездатного населення за фізичною активністю.

Працездатне населення України за переліком професій, які воно виконує, фізичною активністю та рівнем економічно активного населення згруповано у 5 груп, де 1 та 2 групи – це група легкої фізичної активності, 3 група – група середньої фізичної активності, 4, 5 групи – групи високої фізичної активності (табл. 1).

Таблиця 1

Групи працездатного населення залежно від фізичної активності (узагальнено за [7; 5, с. 59])

Групи фізичної активності	Коефіцієнт фізичної активності	Орієнтовний перелік спеціальностей	ЕАН, тис. осіб ¹
I - працівники переважно розумової праці, дуже легка фізична активність	1,4	Наукові працівники, студенти гуманітарних спеціальностей, програмісти, контролери, педагоги, диспетчери, працівники пультів управління та інші	8105,7
II - працівники, зайняті легкою працею, легка фізична активність	1,6	Водії трамваїв, тролейбусів, працівники конвеєрів, пакувальники, швейники, працівники радіоелектронної промисловості, агрономи, медсестри, санітарки, працівники зв'язку, сфери обслуговування, продавці промтоварів та інші	1620
III - працівники середньої тяжкості праці, середня фізична активність	1,9	Слюсарі, наладчики, настроювачі, верстатники, буровики, водії автобусів, лікарі-хірурги, текстильники, взуттєвовики, залізничники, продавці продтоварів, водники, апаратники, металурги-доменщики, працівники хімзаводів та інші	673,8
IV - працівники важкої фізичної праці, висока фізична активність	2,2	Будівельні робітники, помічники буровиків, прохідники, переважна більшість сільськогосподарських робітників і механізаторів, доярки, овочівники, деревообробники, металурги і ливарники та інші	6866,2 ²
V - працівники особливо важкої фізичної праці, дуже висока фізична активність	2,5	Механізатори і сільськогосподарські робітники в посівний і збиральний періоди, вальники лісу, бетонярі, муляри, землекопи, вантажники немеханізованої праці та інші	... ²

Примітка: ¹ ЕАН – економічно активне населення за 2018 рік;

² Включено працівників IV і V груп без поділу на підгрупи

З даних таблиці можна зробити висновок, що група легкої фізичної активності займає у загальній сукупності економічно активного населення 56,3 %, група середньої фізичної активності – 3,9 %, група високої фізичної активності – 39,8 %. Найчисельнішою є група із легкою фізичною активністю, де використовується переважно розумова або легка праця. Найменш чисельною є праця середньої фізичної активності, де використовується середньої тяжкості праці. Середньодобова потреба в енергії для чоловіків 1 групи складає 2283 ккал, для 2 групи 2650 ккал, для 3 групи 3133 ккал, для 4 групи 3700 ккал, для 5 групи 3900 ккал, а для жінок відповідно 1900 ккал, 2150 ккал, 2550 ккал, 2950 ккал [7]. Відповідно до цього вважаємо, що потрібна розробка комплексу заходів із підвищення фізичної активності населення щодо зменшення навантаження на ФСС.

Про рівень навантаження на ФСС свідчать дані табл. 2.

За даними таблиці 2 можна зробити такі висновки:

1) витрати фонду соціального страхування у 2016–2018 роках зросли на 58,3 %, причому найбільша частка витрат 64,3–67 % припадає на допомогу по тимчасовій непрацездатності, а найменша 0,3-0,4 % на допомогу на поховання;

2) допомога по тимчасовій непрацездатності мала тенденцію до зростання за окреслений період на 60,9 %, допомога по вагітності та пологах на 53 %, допомога на поховання на 79,3 %;

3) кількість захворювань та народжень зменшилася на 5,4 % та 15,4 % відповідно, проте кількість смертей зросла на 0,7 %;

4) середній розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності складав в середньому 134–224 грн і зріс на 66,9 %, по вагітності та пологах склав 112-20грн 2 і зріс на 79,8 %, на поховання склав 2200–4100 грн і зріс на 86,4 %;

5) коефіцієнт навантаження на ФСС за групами виплат складав у 2016 році 0,64 %, у 2017 році 0,94 %, у 2018 році 1,16 %. В динаміці спостерігалось зростання показника на 80,6 %;

6) коефіцієнт навантаження на ФСС за фізичною активність складав 0,2-0,28 % і мав тенденцію до зростання на 39,7 %.

Таблиця 2

Показники навантаження на ФСС в Україні у 2016–2018 роках*

Показник	2016	2017	2018	2018/ 2016,%
Витрати фонду, млн грн	7305	9425,7	11565,2	58,32
Допомога по тимчасовій непрацездатності, млн грн	4814,3	6067,8	7747,2	60,92
Допомога по вагітності та пологах, млн грн	2466,6	3318,4	3774,8	53,04
Допомога на поховання	24,1	39,5	43,2	79,25
Середньоденний розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності, грн	134,49	170,18	224,4	66,85
Середньоденний розмір допомоги по вагітності та пологах, грн	112,72	160,07	202,62	79,76
Середній розмір допомоги на поховання, грн	2200	3600	4100	86,36
Кількість захворювань, од.	27361413	26614512	25888000	-5,39
Кількість смертей, осіб	583631	574123	587665	0,69
Кількість народжень, осіб	397039	363987	335874	-15,41
Кількість осіб, що займаються спортом, осіб	941849	972802	978532	3,89
Кількість осіб, які займаються фізичною культурою та спортом, осіб	4532888	4867218	5048543	11,38
Кількість осіб, які займаються фізичною культурою, осіб	3591039	3894416	4070011	13,34
Коефіцієнт навантаження на ФСС за групами виплат, %	0,64	0,94	1,16	80,59
Коефіцієнт навантаження на ФСС за фізичною активністю, %	0,20	0,24	0,28	39,69

* складено за даними Державної служби статистики України та Фонду соціального страхування в Україні

Висновки. Отже, навантаження на ФСС мало тенденцію до зростання через збільшення виплат по тимчасовій непрацездатності, яка у структурі витрат займає найбільшу частку. Показник витрат на ФСС за групами виплат розраховувався як середньозважена величина виплат на кількість страхових випадків. Зростання цього показника свідчить про підвищення рівня навантаження на бюджет ФСС. В динаміці спостерігалось збільшення кількості осіб, які займаються фізичною культурою на 13,3 %. Коефіцієнт навантаження на ФСС за фізичною активністю розраховувався як зважена величина кількості витрат фонду до кількості осіб, які займаються фізичною культурою. Його зростання є негативною тенденцією, оскільки засвідчує про недостатню фізичну активність населення та зростання на ФСС фінансового навантаження. Відповідно до цього пропонуємо розробити на державному та регіональному рівні комплекс заходів, які б сприяли зменшенню навантаження на бюджет ФСС. Зокрема, серед них збільшення програм, які б фінансувалися щодо розвитку фізичної культури. Однією із них може бути організація занять із фізичної культури на підприємствах, закладах та установах, додаткове стимулювання економічно активного населення за підвищену фізичну активність.

1. Gonald Girunig and Pamela Hall An introduction to rating casualty business. Corporate communications, reinsurance and risk division. Zurich: Swiss Re, 2014. 27 p.
2. London transport workers study. Coronary heart disease and physical activity of work. (1953) Lancet 265, 1053-1057. URL: <http://www.epi.umn.edu/cvdepi/study-synopsis/london-transport-workers-study>.
3. ВООЗ виявила брак фізичної активності майже у 30% населення Землі. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/529308.html> (дата звернення 05.09.2018).
4. Гаманкова О., Шимків С. Фінансове забезпечення страхування від нещасних випадків в Україні. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2016. 3(180). С. 16-25.
5. Економічна активність населення України 2018: Статистичний збірник / Державна служба статистики України: Київ, 2019. 205 с.
6. Колот А.М., Грیشнова О.А. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку: монографія / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. К.: КНЕУ, 2012. 504 с.
7. Мерзляк А. В., Бубнов А.О. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. Публічне адміністрування: теорія та практика. 2018. Вип. 1 (19). URL: www.irbis-nbuv.gov.ua > cgi-bin > irbis_nbuv > cgiirbis_64 > Patr_2018_...(дата звернення 14.09.2019).

8. Низька фізична активність населення обходиться світовій економіці приблизно в \$67,5 млрд на рік – ЗМІ. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/381245/nyzka-fizychna-aktyvnist-naselennya-obhodytsya-svitovij-ekonomitsi-pryblizno-v-67-5-mlrd-na-rik-zmi> (дата звернення 31.07.2016).
9. Никулина Н. Н., Савиных С. И. Андеррайтинг в страховом бизнесе. Страховое дело. 2008. апрель. С. 54-64.
10. Норми фізіологічних потреб населення України в основних харчових речовинах і енергії. Затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 03.09.2017 № 1073. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1206-17> (дата звернення 14.05.2018).
11. Цюсь В.А., Бергер Юзеф, Сабіров О. Рівень фізичної активності студентів вищих навчальних закладів. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : збірник наукових праць. 2015. № 3 (31). С. 202–210.
12. Эллис Ф., Фокс П., Хазелл Г. Общее страхование / Пер. с англ. Новосибирск: Общество Сибирских актуариев и Институт Актуариев, 1997. 191 с.

*УДК 351:354

Рудь Н.Т., д.е.н., професор

Луцький національний технічний університет

ФОРСАЙТ: СУТНІСТЬ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ПРОГНОЗУВАННЯ

У статті розкрито сутність поняття «форсайт». Виділено основні етапи форсайту та методи його функціонування.

Обґрунтовано необхідність використання системи форсайт у розв'язанні завдань стратегічного розвитку підприємств. Даний метод дозволяє формувати більш обґрунтовану науково-технологічну та інноваційну політику.

Ключові слова: форсайт, методи, етапи, інноваційний розвиток, проект, прогнозування.

Rud N.

FORESIGHT: ESSENCE AND FORECASTING METHODOLOGY

An effective and powerful tool for modeling the future at national and regional levels, for industries and large enterprises, is the foresight, which has become one of the main tools of the innovation economy. The term «foresight» now means the process of systematically identifying strategic scientific trends and technological advances that can,

* Рудь Н.Т.